
NOVE PRIDOBITVE NEW ACQUISITIONS

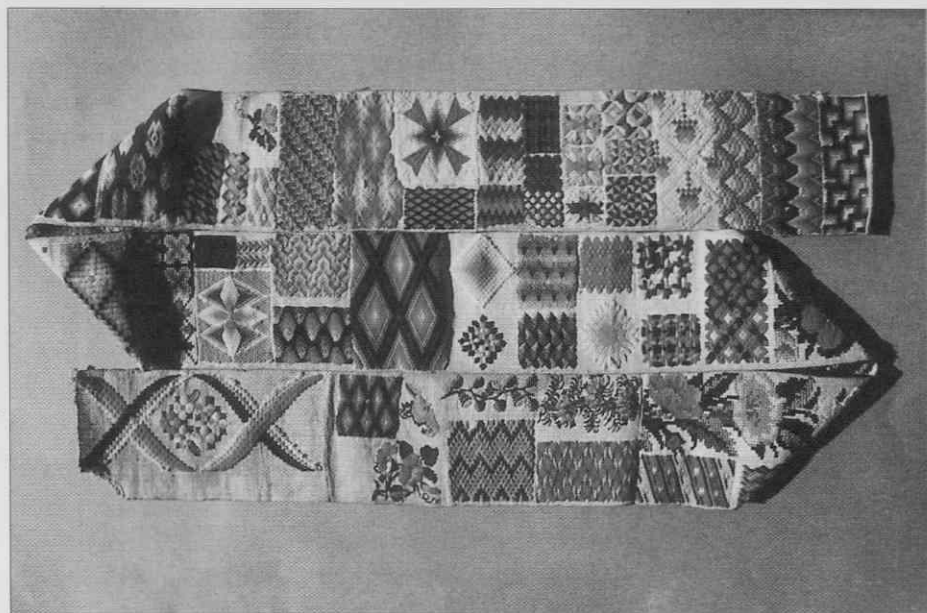
VAJENICE ROČNEGA DELA

401

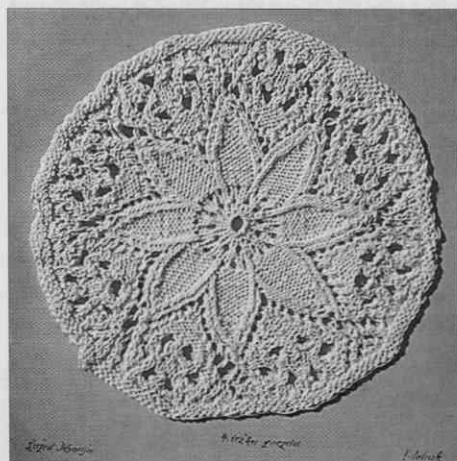
V letu 1997 je Slovenski etnografski muzej dobil v dar pravo malo zbirko vajenic ročnega dela (pletenja, vezenja, krojenja in šivanja). Nastale so v času šolanja Marije Ložar iz Ljubljane, ki je kasneje postala učiteljica. Zbirka obsega osemindvajset kosov, od tega je šestnajst pletiljskih, tri veziljske in devet šiviljskih oz. krojno-šiviljskih.

Po uvedbi obveznega osnovnega šolanja v 60. letih 19. stol. je učni program za deklice predvideval tudi pouk ročnih del. Osnovno znanje šivanja in krpanja, enostavnejših veziljskih in pletiljskih tehnik se je tako razširilo tudi med kmečko prebivalstvo. Kmečka dekleta so znanje le redko dopolnila na višji stopnji šolanja, dosti bolj pogosto pa hčere iz meščanskih in plemiških družin. Znanje ročnih del je namreč veljalo za pomemben del znanja in spretnosti, ki naj bi jih ženska iz srednjih ali višjih plasti obvladala. Ročna dela so zapolnjevala dobršen del njenih potreb po zaposlitvi, ustvarjalnosti, odobravanju in občudovanju okolice. Konec 19., predvsem pa od začetka našega stoletja dalje so se z ročnim delom v večjem obsegu seznanjale gojenke dekliških zavodov, gospodinjstev in tečajev in gospodinjstev šol. Zahtevnejše veziljske tehnike so pri nas od l. 1888 poučevali na strokovni šoli za umetno vezenje in šivanje čipk v Ljubljani, od začetka 20. stol. pa na Cesarsko-kraljevi umetno-obrtni strokovni šoli, kasneje na Državnem osrednjem zavodu za žensko domačo obrt v Ljubljani, Ženski obrtni šoli in nazadnje na Šoli za oblikovanje v Ljubljani (več o tem v: Marija Makarovič: Slovenske ljudske vezenine. Vodnik po razstavi SEM. Ljubljana 1986).

Marija Ložar je bila rojena 1903 v Ljubljani kot prvorojeni otrok krojaškega mojstra in gostilničarke. Družina je stanovala v Rokodelskem domu na Resljevi cesti, zato je Marija začela svojo izobrazbeno pot v poljanskem Lichtenurnu. Osnove ročnih del se je naučila že tam, večjo mero znanja in spretnosti v ročnih delih pa je pridobila v času šolanja na ljubljanskem Učiteljišču takoj po končani 1. svetovni vojni (1918 do 1923). V tem času se je udeležila tim. "rokotvornega tečaja", kjer je očitno skušala obseg tega znanja dopolniti ali nadgraditi. Vajenice so učni izdelek omenjenega tečaja. Do svoje smrti leta 1952 jih je nato hranila kot spomin na šolska leta, a tudi kot neke vrste oprijemljiv, vidni dokaz znanja ročnih

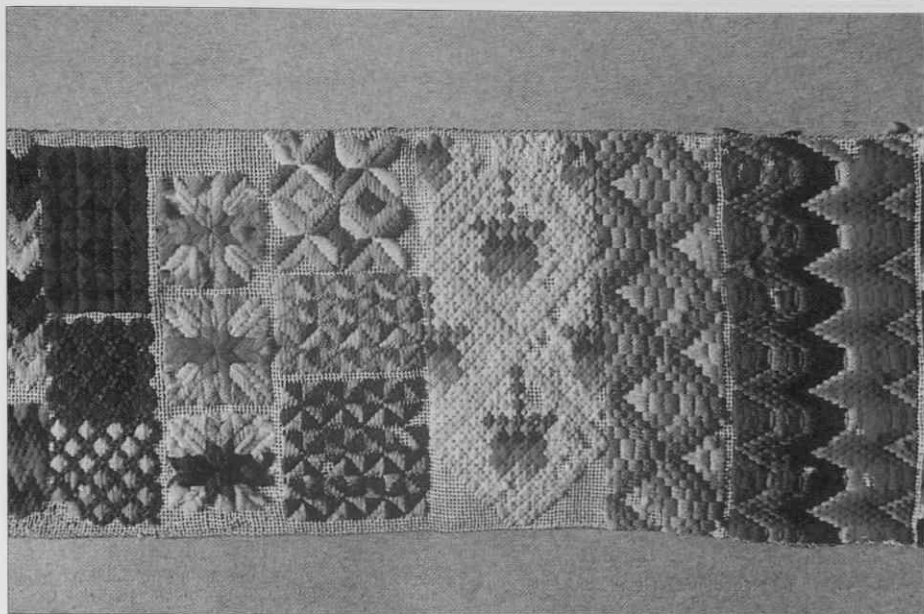
Vajenica (vzorčnik) za vezenje; metrski trak v redki platnovi vezavi kot osnova, raznobarvna volna za vezenje; dolžina traku 203 cm, širina 10,5 cm. Prek 50 vezenih vzorcev v raznih tehnikah po štetih nitih, z geometrijsko, rastlinsko in živalsko motiviko. Vzorci so izvezeni v modri, rdeči, zeleni, rumeni, rjavi, beli in črni barvi. (Foto: Janja Žagar)

Vajenica (vzorec) za pletenje, volna umazano bele barve; premer 11 - 11,5 cm. Pleteni vzorec je prišit na kartonasto podlago sive barve (dim. 13,4 X 13 cm), na katerem je napis: "4. težka zvezda; Ložar Marija; I. letnik". (Foto: Janja Žagar)

Vajenica za krojenje in šivanje, moška srajca; tanko belo bombažno platno; dolžina 28,5 cm, širina 22,5 cm, dolžina rokava 19 cm. Miniturni model moške srajce ima le levi rokav, sicer pa vse detajle, ki naj bi jih srajca imela (ovratni in zapestni obrobek, razporek v stranskih šivih in na prsnem delu ter podloženo ramensko sedlo in prsni del). (Foto: Janja Žagar)

Detajl z zgornje slike na s. 402. (Foto: Janja Žagar)

del. Kasneje so bile vajenice (med drugimi stvarmi) nosilke spomina na pokojno Marijo. Hranili sta jih njeni sestre, zadnjih nekaj let pa njena nečakinja Helena Ložar-Podlogar. Slednja je vajenice podarila Slovenskemu etnografskemu muzeju v Ljubljani, da bi bili predmeti skupaj s svojo izpovedno vrednostjo dostopni več ljudem. Muzejska zbirka vajenic je s tem močno okrepljena, krojno-šiviljske vajenice (miniature perilnih kosov) pa pomenijo celo povsem novo vrsto, ki je zbirka doslej ni premogla.

Pomen zbirke je na eni strani v vidnih dokazih veziljskih, pletiljskih, šiviljskih, krojnih in krasilnih tehnik, ki so se v času nastanka vajenic uporabljale v meščanskem okolju, prinaša pa tudi informacijo o tem, kakšen nivo tovrstnega znanja so zahtevali oziroma pričakovali od meščanskih deklet, ne glede, ali so kasneje življenje preživljale kot poročene žene ali kot samostojne ženske s poklicem.

Janja Žagar